AMERIKAI ERŐFESZÍTÉSEK A BÜNTETLENSÉG ELÉRÉSÉRE

AZ AMNESTY INTERNATIONAL A NEMZETKÖZI BÜNTETŐBÍRÓSÁGRÓL

Az Amnesty Internationalt mély aggodalommal tölti el az Amerikai Egyesült Államok világszerte folyó kampánya, amely arra bírja rá az egyes országokat, hogy olyan büntetlenségi szerződést írjanak alá az USA-val, amely megakadályozza a népirtással, emberiség elleni és háborús bűntettekkel vádolt amerikai állampolgárok kiadatását a Nemzetközi Büntetőbíróságnak. Ezek a büntetlenségi szerződések kimondják, hogy az Egyesült Államok vagy más érintett állam nem köteles vizsgálatot folytatni és vádat emelni olyan amerikai állampolgárságú személyek ellen, akiket a Nemzetközi Büntetőbíróság ilyen szörnyű bűntettekkel vádol. A szervezetet megdöbbenti, hogy két ország, Románia és Tadzsikisztán már aláírt ehhez hasonló szerződést az USA-val. Ha parlamentjük ratifikálja ezeket, mindkét szerződő ország megsérti a Római statútum 86. cikkét, amely megköveteli az ilyen bűntettek elkövetőinek elfogását és a Nemzetközi Büntetőbíróságnak való kiadását. Az Amnesty Internationalt aggodalommal tölti el az is, hogy a Római statútumot aláírt két állam, Kelet-Timor és Izrael büntetlenségi szerződést írt alá az USA-val – Izrael esetében a szerződés kizárja izraeli állampolgárok elfogatását és kiadatását a Nemzetközi Büntetőbíróságnak. Ha parlamentjük ratifikálja az egyezményeket, mindkét állam megsérti ezzel azt a meglévő nemzetközi kötelezettségét, amely szerint nem rendelik másnak alá a Római statútum céljait és rendeltetését. Ráadásul ezek az államok nem csupán azt a szuverén jogukat adják fel, amely alapján eldöntik, mely bíróságok ítélkezhetnek a területükön élő vagy ott elfogott, bűncselekményekkel vádolt személyek felett, hanem újra is kell tárgyalniuk minden meglévő kiadatási egyezményüket. Az Amnesty International a Nemzetközi Büntetőbíróság Koalíciójának (NBK) száz másik tagjával együtt azon fáradozik, hogy megakadályozza az ehhez hasonló büntetlenségi szerződések megkötését, elérje a már meglévő szerződések visszavonását, és arra kérje a bíróságot, hogy e szerződéseknek ne tulajdonítson jogi érvényt.[1]

Ahogyan alább bemutatjuk, a Római statútum célja és rendeltetése az, hogy véget vessen a legszörnyűbb bűntettek büntetlenségének, egyezően a teljesség elvével. E bűntettek kivizsgálása és a vádemelés elsődleges felelősségét az államok vállára helyezi, ám biztosítja, hogy a Nemzetközi Büntetőbíróságnak lehetősége legyen bíráskodni, ha az államok elmulasztják kötelességük teljesítését.

Az Amnesty International önkéntesekből álló civil mozgalom, melyet 1961-ben Peter Benenson angol ügyvéd alapított Londonban. Mára a szervezetnek világszerte már több mint egymillió aktív tagja van, akik a legalapvetőbb emberi jogok védelméért emelnek szót. Több mint százhetven országban szerveznek AI-akciókat. Az Amnesty International tevékenységét 1977-ben Nobel-békedíjjal ismerték el.

Az Amnesty International egy olyan világ felé szeretne közelíteni, ahol mindenki az Emberi jogok egyetemes nyilatkozatában és más emberi jogi kódexekben foglalt jogok teljességét élvezi. Küldetése az, hogy az emberi jogok hatékony védelme érdekében kutatómunkát és egyéb olyan törvényes tevékenységet végezzen, melynek segítségével az emberek fizikai és szellemi integritásához, lelkiismereti és szólásszabadságához és a hátrányos megkülönböztetéstől való mentességéhez fűződő jogát megsértő súlyos visszaéléseknek véget vethet, illetve megelőzheti azokat.

A mozgalomhoz bárki csatlakozhat, aki egyetért vele és támogatja céljait. Az AI arra törekszik, hogy a legkülönbözőbb társadalmi rétegekből és foglalkozási körökből érkező tagjait ötletekben gazdag, jól szervezett csoportmunkára ösztönözze, tapasztalataikat, képességeiket hasznosítsa. Az Amnesty Internationalt úgy jellemzik, mint „jó szándékú, elkötelezett emberek hatékony, népszerű mozgalmát, akik nem hallgatnak el és nem adják fel a küzdelmet". Az amnestysek hiszik, hogy fel tudnak lépni a jogsértések ellen, és elismerik, hogy együtt dolgozó csoportok többet érhetnek el, mint külön-külön az egyes személyek.

A Római statútum mögött meghúzódó alapelv az, hogy senki sem áll a törvény felett, senki sem mentesülhet a felelősség alól a népirtás, az emberiség elleni bűntett vagy háborús bűntett elkövetése esetén. Bármely ezen elv alóli kivételt tehát a Római statútumban kell szigorúan megfogalmazni, olyan módon, hogy az megfeleljen a statútum céljának és rendeltetésének. Ahogyan azt a 98. cikk (2) bekezdésének nyelvezete és keletkezésének története is mutatja, annak biztosítására fogalmazták meg, hogy a fegyveres erők státuszát érintő, már meglévő egyezmények az időben később született Római statútum következményeképpen ne váljanak okafogyottá.[2] A 98. cikk (2) bekezdésének célja tehát semmiképpen sem az volt, hogy büntetlenséget biztosítson azáltal, hogy megengedi az államoknak olyan kétoldalú egyezmények megkötését, melyek aláássák az egész statútumon alapuló rendszert.

A Római statútum célja és rendeltetése, hogy megszüntesse a büntetlenséget a teljesség elve alapján.

A nemzetközi szokásjog alapján, ahogyan azt a szerződések jogáról szóló Bécsi egyezmény 31. cikke is megerősíti, „a szerződést jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint, valamint tárgya és célja figyelembevételével kell értelmezni".[3] Ahogy alább látni fogjuk, az az állítás, amely szerint az amerikai büntetlenségi szerződések összhangban vannak a Római statútum 98. cikkének (2) bekezdésével, nem felel meg a jóhiszemű értelmezés követelményének.[4] Az ehhez hasonló értelmezés teljes mértékben szemben áll azzal, ami Rómában az államok célja volt, s ezért sérti a nemzetközi jog alapján való szerződésértelmezés alapvető elvét.[5]

Az a követelmény, hogy a szerződés kifejezéseit „szövegösszefüggésükben szokásos értelmük szerint" kell értelmezni, természetesen nem jelenti a szavak leegyszerűsített, szó szerinti értelmezését. Ahogyan azt a 31. cikk (1) bekezdése világossá teszi, a nemzetközi szerződéseket mind „szövegösszefüggésükben", mind pedig „tárgyuk és céljuk figyelembevételével" kell értelmezni. Vagy ahogyan a szerződésjog egyik vezető szakértője megfogalmazta: „Míg egy kifejezés lehet *teljességgel* »egyszerű«, amit a szerződés értelmében ítéletet hozó bíróság akar, az a kifejezés *relatív* értelme, vagyis az értelme a körülmények összefüggésében, amelyek között a szerződés készült."[6]

A Bécsi egyezmény 31. cikkének (2) bekezdése alapján a szövegösszefüggés magában foglalja a bevezető részt és a mellékleteket. A 31. cikk (3) bekezdése szerint pedig a felek között létrejött bármely utólagos megállapodás figyelembe veendő, csakúgy, mint a nemzetközi jognak a szerződő felek viszonyában alkalmazható szabályai is A Római statútumot aláíró államok részéről tapasztalható vonakodás attól, hogy az Egyesült Államokkal büntetlenségi szerződéseket írjanak alá, további bizonyítékul szolgál arra nézve, hogy ezek a szerződések ellentétesek a statútum rendelkezéseivel. Ráadásul a nemzetközi szokásjog alapján, ahogyan azt a Bécsi egyezmény 32. cikke is jelzi, esetlegesen az értelmezés kiegészítő eszközei is igénybe vehetők annak érdekében, hogy a fent leírt értelmezés megerősítést nyerjen, illetve abban az esetben, ha a 31. cikk alapján történő értelmezés homályos, képtelen vagy ésszerűtlen eredményre vezet: „Igénybe lehet venni az értelmezés kiegészítő eszközeit – ideértve a szerződést előkészítő munkálatokat és megkötésének körülményeit is – annak érdekében, hogy a 31. cikk alkalmazása folytán kapott értelem megerősítést nyerjen, vagy hogy az értelem megállapítható legyen abban az esetben, ha a 31. cikk szerinti értelmezés:

a) félreérthető, vagy

b) olyan eredményre vezetett, amely nyilvánvalóan képtelen vagy ésszerűtlen."[7]

Ahogyan alább megmutatjuk, a statútum létrejöttének története megerősíti: a 98. cikk (2) bekezdésének nem az volt a célja, hogy az amerikai büntetlenségi szerződésekhez hasonló egyezményeket magába foglalja. Valójában bármely olyan értelmezés, amely szerint a 98. cikk (2) bekezdésébe beleérthetők az ehhez hasonló egyezmények, ahhoz a kifejezetten képtelen és ésszerűtlen eredményhez vezet, hogy egy nem állami fél felforgathatja a Római statútum alapvető elvét arról, hogy ha bárki – tekintet nélkül nemzetiségére – népirtást, emberiség elleni vagy háborús bűntettet követ el egy részes állam területén, a Nemzetközi Büntetőbíróság joghatóságának körébe esik, amennyiben az államok nem tudnak vagy nem akarnak vizsgálatot folytatni, és ha elegendő elfogadható bizonyíték áll rendelkezésre, a bíróság vádat is emelhet ellene.

A Római statútum célja és rendeltetése annak biztosítása, hogy a legszörnyűbb bűntettekért felelős személyek minden esetben az igazságszolgáltatás elé kerüljenek. Ezen bűntettek kivizsgálása és a vádemelés elsődleges felelősségét a statútum is az államok vállára helyezi, ám biztosítja, hogy a Nemzetközi Büntetőbíróságnak lehetősége legyen bíráskodni, ha az államok elmulasztják kötelességük teljesítését.[8] Így tehát bármely megállapodás, amelyről a Római statútum közvetlenül nem rendelkezik, s amely kizárja, hogy a Nemzetközi Büntetőbíróság e kiegészítő szerepét gyakorolhassa, vagyis hogy eljárjon, amikor az államok nem akarnak vagy nem tudnak így tenni, ellenkezik a statútum céljával és rendeltetésével.

A statútum céljának és rendeltetésének kulcsa a 27. cikkben található, abban az elvben, hogy senki sem mentesül a népirtás, az emberiség elleni vagy a háborús bűntettek és egyéb bűncselekmények büntetése alól. A 27. cikk (1) bekezdése alapján a Római statútum „hivatalos minőségre való tekintet nélkül vonat-

kozik minden személyre", (2) bekezdése pedig kijelenti, hogy „a nemzeti vagy nemzetközi szabályok szerint a hivatalos minőséggel járó mentességek vagy különleges eljárási szabályok nem akadályozzák a bíróságot az adott személy fölötti joghatóságának gyakorlásában".[9] Ez a hatáskör – kivéve azt a helyzetet, amelyet az Egyesült Nemzetek alapokiratának VII. fejezete szabályoz – a Római statútum 12. cikke alapján kiterjed az olyan bűntettekre, amelyeket bármilyen nemzetiségű, 18 éven felüli személyek követnek el egy részes állam vagy egy olyan állam területén, amely speciális nyilatkozatot tesz, és olyan bűntettekre, amelyeket ezen államok egyik állampolgára követ el.[10]

Hogy a Római statútum ezen célja és rendeltetése különösen fontos, az a tény is bizonyítja, hogy csupán három – látható – kivétel létezik, amely korlátozza a bíróságot az ilyen ítélkezés gyakorlásában: (1) bizonyos kivételes esetekben, amelyekről a 90. cikk (6) bekezdése rendelkezik, a részes államoknak megengedik, hogy elsőbbséget adjanak olyan nem részes államok kiadatási kérelmeinek, amelyek állampolgáraik kiadatását szeretnék a meglévő kiadatási egyezmények alapján, szemben a bíróság kiadatási kérelmével, és amikor bizonyos körülmények arra utalnak, hogy a teljesített kiadatási kérelem nem fog büntetlenséghez vezetni; (2) a különleges, korlátozott idejű diplomata és állami mentességek a 98. cikk (1) bekezdése alapján; és (3) a fegyveres erők státuszát érintő, már meglévő egyezmények.[11]

A Nemzetközi Büntetőbíróság – mint független nemzetközi bírósági testület – feladata tehát, hogy eldöntse, a Római statútum alapján milyen jogi érvényt biztosít az amerikai büntetlenségi egyezményeknek.

Az amerikai büntetlenségi egyezmények ellentmondanak a Római statútum 98. cikke (2) bekezdésének és a nemzetközi jognak. Egyszerűen azt a célt szolgálják, hogy a szerződés hatálya alá eső amerikai és más állampolgároknak büntetlenséget biztosítsanak. Céljuk tehát teljesen az ellentéte a fegyveres erők státuszát érintő egyezményeknek, azoknak az egyezményeknek, amelyekről a 98. cikk (2) bekezdése eredetileg szól. Ahelyett, hogy a fegyveres erők státuszát érintő egyezményekhez hasonlóan kötelezettséget állapítanának meg a küldő állam állampolgárai által a fogadó állam területén állomásozó fegyveres erők kötelékében elkövetett bűncselekmény kivizsgálására és bűnvádi eljárás indítására, és mindkét felet arra köteleznék, hogy ezekben a vizsgálatokban és eljárásokban a másiknak segítséget nyújtson, e szerződések egyetlen célja az, hogy megakadályozzák a Nemzetközi Büntetőbíróságot abban, hogy az ilyen ügyekben eljárjon. Az Egyesült Államok képtelen minden személy ellen vizsgálatot és bűnvádi eljárást indítani, aki a Római statútumban felsorolt bűncselekmények egyikét elkövette s akikre a büntetlenségi szerződések kiterjednek. Legalábbis az Egyesült Államok nyilvánvalóvá tette, hogy minden esetben mérlegel, és csupán akkor indít a legszörnyűbb bűntetteket elkövető személyek ellen vizsgálatot és bűnvádi eljárást, „amikor az helyénvaló". Sőt, a másik államnak semmilyen kötelezettsége nincs arra nézve, hogy saját bíróságain vizsgálatot és bűnvádi eljárást folytasson a szerződés által érintett személyek ellen, és igen erőteljes amerikai nyomás nehezedik majd rá, hogy ne is tegye meg. Ráadásul ezek az egyezmények odáig mennek, hogy megakadályozzák az érintett amerikai és más állampolgárokat abban, hogy népirtási, emberiség elleni és háborús bűntettekben önként szemtanúnak jelentkezzenek. Ezzel tehát a teljesség elvét tagadják – sem a Nemzetközi Büntetőbíróság, sem pedig a másik állam bíróságai nem léphetnek be mint utolsó lehetőség, ha az Egyesült Államok képtelen ezeknek a bűncselekményeknek a kivizsgálására és a bűnvádi eljárás lefolytatására, vagy éppen vonakodik azt megtenni.

A Római statútum részes államainak nem szabad aláírniuk ilyen büntetlenségi szerződéseket az Egyesült Államokkal vagy megtagadniuk olyan személyek elfogását és kiadatását, akiket a Nemzetközi Büntetőbíróság vád alá helyez, mert ezzel megsértik a teljesség elve alapján való kötelezettségeiket, amelyeket a statútum preambuluma, az 1. és a 17. cikk deklarál, és azon kötelezettségüket, hogy együttműködjenek a bírósággal (lásd 27, 86, 87, 89. és 90. cikk). A Római statútum aláíróinak nem szabad büntetlenségi szerződéseket kötniük az Egyesült Államokkal, mivel ez ellenkezik a Római statútum céljával és rendeltetésével, s ezzel megsértenék nemzetközi jogi kötelezettségeiket.

Azok az államok sem írhatnak alá büntetlenségi szerződéseket az Egyesült Államokkal vagy tagadhatják meg azoknak a személyeknek az elfogását és kiadatását, akiket a Nemzetközi Büntetőbíróság vádol, amelyek nem írták alá vagy még nem ratifikálták a Római statútumot, mert ezzel ezek az államok is megsértenék azon nemzetközi jogi kötelezettségüket, hogy igazságszolgáltatás elé állítsák a népirtás, az emberiség elleni és a háborús bűntettek felelőseit, főleg akkor, ha nem folytatnak vizsgálatot, valamint elegendő és megfelelő bizonyíték esetén nem folytatják le a bűnvádi eljárást ezek ellen a személyek ellen, vagy nem adják ki őket olyan államnak, amely eleget tenne nemzetközi kötelezettségeinek. A fegyveres erők státuszát érintő mindazon egyezményeket, amelyeket a Római statútum aláírása előtt s amelyeket ez után kötött egy állam, a Római statútum céljának és rendeltetésének fényében kell értelmezni, a jelenleg hatályos nemzetközi szokásjog és a jog általános elvei

szerint. Így tehát az ilyen egyezmények nem akadályozhatják meg a Nemzetközi Büntetőbíróságnak való kiadatást olyan esetben, amikor a kiadatás vagy a vádlott küldő államba való átszállítása büntetlenséghez vezetne.[12]

AZ AMNESTY INTERNATIONAL JAVASLATAI

A Római statútumban részes vagy azt aláíró egyetlen állam vagy bármely más állam se írjon alá amerikai büntetlenségi szerződést. Egyetlen parlament se hagyjon jóvá az állam által aláírt amerikai büntetlenségi szerződést.

Azok az államok, amelyek még nem írták alá vagy nem ratifikálták a Római statútumot, kössenek megállapodást a Nemzetközi Büntetőbírósággal, a 87. cikk (5) bekezdése alapján támogatást nyújtva a bíróságnak azzal, hogy a fennhatóságuk alatt álló bármely területen talált, vád alatt álló személyeket kiszolgáltatják. Bármely állam, amely amerikai büntetlenségi szerződést aláírt, teljesítse a Nemzetközi Büntetőbíróság bármely kérését amerikai (vagy szövetséges) állampolgárok elfogására és kiadatására vonatkozóan, addig, amíg a Nemzetközi Büntetőbíróság határozatot nem hoz a szerződés jogi mibenlétét illetően.

A kormányközi szervezetek, beleértve az EU-t és a NATO-t is, egyenként bocsássanak ki közleményt, nyilvánvalóvá téve, hogy az amerikai büntetlenségi szerződések sértik a Római statútumot, hogy a részes államok és a statútum aláírói ne kössenek ilyen szerződéseket, és hogy bármely részes állam vagy aláíró, aki már aláírt ilyen szerződést, ne ratifikálja vagy foganatosítsa azt.

Bár az Amerikai Egyesült Államok ebben a pillanatban nem kér más államokat arra, hogy a fegyveres erők státuszát érintő új vagy megújított egyezményt kössenek vele, a Római statútumban részes egyetlen állam, a Római statútumot aláíró állam vagy bármely más állam se kössön ilyen szerződést az Egyesült Államokkal a következőkre vonatkozó garanciák nélkül:

– hogy az Egyesült Államok rendelkezik olyan jogszabállyal, mely a Római statútumban benne foglaltatott minden bűncselekményt legalább olyan tágan határoz meg, mint a Római statútum, és a bűnvádi felelősséget és védelmet úgy határozza meg, hogy az teljes mértékben összeegyeztethető a nemzetközi joggal, és biztosítja e rendelkezések foganatosítását az igazságszolgáltatásban;

– hogy az Egyesült Államok alaposan, függetlenül és részrehajlás nélkül kivizsgál a Római statútum szerinti minden bűncselekményt, amelyet vélhetőleg amerikai állampolgárok vagy a joghatósága alá tartozó más személyek követtek el, és hogyha rendelkezésre áll elegendő és megfelelő bizonyíték, hasonló módon bűnvádi eljárást kezdeményez ezekben az ügyekben;

– hogy ha az Egyesült Államok képtelennek vagy vonakodónak bizonyul vizsgálatot vagy bűnvádi eljárást folytatni amerikai vagy a joghatósága alá tartozó olyan személlyel szemben, akit egy másik állam kiadott az Egyesült Államoknak, visszaküldi azt a személyt e másik államnak vagy kiadja a Nemzetközi Büntetőbíróságnak.

A Részes Államok Közgyűlése vitassa meg ezt az ügyet első ülésén és adjon ki közleményt, nyilvánvalóvá téve, hogy az amerikai büntetlenségi szerződések ellenkeznek a Római statútummal, hogy a részes államok és a statútum aláírói ne kössenek ilyen szerződéseket, és hogy bármely részes állam vagy a statútum aláírója, aki már kötött ilyen szerződést, ne ratifikálja vagy foganatosítsa azt.

Az Ügyészi Hivatal keressen az Előkészítő Kamara vagy más kamara által hozott konkrét döntést valamely állam olyan beadványával kapcsolatosan, amely arra hivatkozik, hogy az általa kötött megállapodás megakadályozza egy vádlott kiadatását a Nemzetközi Büntetőbíróságnak, és a kamara nyilvánítson a Római statútumot sértőnek és minden jogi hatást nélkülözőnek bármely olyan megállapodást, amely büntetlenséget eredményezhet, a felkért állam azon kötelességére nézve, hogy egy vádlottat kiszolgáltasson a bíróságnak.

Fordította: Karnis Andrea

JEGYZETEK

1 2002. augusztus 13-án William R. Pace, az NBK összehívója kijelentette, hogy „a fenyegetés, hogy elvágjuk a katonai segélyt és a kényszerítő intézkedések, amelyeket a Biztonsági Tanács nemrégiben vállalt azért, hogy mentességet adjon a békefenntartóknak, egy sokrétű erőfeszítés részei az amerikai kormány részéről, hogy aláássa a nemzetközi igazságszolgáltatást, a nemzetközi jogot és a békefenntartást". Majd hozzátette: „Az Egyesült Államok szóvivője szerint ezek a szerződések megfelelnek a Nemzetközi Büntetőbíróság statútumának, ám egyes más kormányzati és vezető nem kormányzati szervezetek jogi szakértői nem értenek egyet ezzel. Most az Egyesült Államok megpróbálja belekényszeríteni az egyes kormányokat ezen szerződések aláírásába, ahogyan abba is belekényszerítette őket a múlt hónapban a Biztonsági Tanácsban, hogy kivegyék az amerikai békefenntartókat a Nemzetközi Büntetőbíróság hatálya alól azon közfelfogás ellenére, hogy ez a nemzetközi jog, az Egyesült Nemzetek Alapokmánya és a Római statútum megsértése. A nemzetközi jogot nem lehet aláren-

delni egyetlen ország akaratának." A Nemzetközi Büntetőbíróság Koalíciója, *Experts Available. US Threatening to Withhold Military Aid Over ICC Experts Refute Legality of Immunity Agreements US is Seeking,* 2002. augusztus 13. Lásd még NBK, az Egyesült Államok által javasolt kétoldalú egyezmények, 2002. augusztus 23. (Mindkét dokumentum megtalálható: http://www.iccnow.org.)

2 A fegyveres erők státuszát érintő megállapodás olyan egyezmény, amely egy állam (a kiküldő állam) fegyveres erői tagjainak jogi státuszát határozza meg, amikor azok más országban állomásoznak (a fogadó államban). Az egyezmény azt is meghatározza, mely állam elsődleges joga vizsgálatot folytatni, és ha van elegendő elfogadható bizonyíték, vádat emelni a küldő állam fegyveres erőinek tagjai ellen, ha azokat bűncselekmény elkövetésével vádolják a fogadó állam területén.

3 1987. évi 12. törvényerejű rendelet a szerződések jogáról szóló, Bécsben, 1969. május 23. napján kelt szerződés kihirdetéséről (a továbbiakban: Bécsi egyezmény), 31. cikk.

4 Vagy ahogy egy szerződésjogi szakértő megfogalmazta: „Az első elv – a jóhiszemű értelmezése – egyenesen a *pacta sunt servanda* elvéből következik, amelyet a [Bécsi egyezmény] 26. cikk[e] őriz. Az értelmezés része a szerződés kivitelezésének, ezért tehát az idevonatkozó anyagok vizsgálatának és kiértékelésének folyamata jóhiszeműen kell folyjon. Még akkor is, ha a szerződés szavai világosak, ha alkalmazásuk olyan eredményhez vezetne, amely kifejezetten abszurd vagy ésszerűtlen lenne (hogy a [Bécsi egyezmény] 32. cikk[e] b) pontjának szavait alkalmazzuk), a feleknek más értelmezést kell keresniük." Anthony AUST: *Modern Treaty Law and Practice*, Cambridge, Cambridge University Press, 2000, 187.

5 Ahogyan McNair megfogalmazta, az értelmezés minden különböző szabálya „csupán egy *prima facie* vezérelv, és nem szabad engedni, hogy gátolja az alapvető keresést a szerződések értelmezésénél, vagyis a szerződő felek igazi céljának keresését, amikor az adott nyelvezetet alkalmazták." Arnold Duncan MCNAIR: *The Law of Treaties. British Practice and Opinions*, Oxford, Clarendon Press, 1938, 175. Majd megismételte: „Az alapvető elv az, hogy a bíróságnak meg kell próbálnia megállapítani a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján, mi volt a felek szándéka az adott szó vagy kifejezés használatakor. A sok kikristályosodott szabály és elv, amely minden tankönyvben megtalálható, csupán *prima facie* vezérelv a felek szándékait illetően, és mindig teret kell engedjen ellentétes értelmű bizonyítékoknak a felek szándékát illetően. Ha engedjük, hogy uraljanak bennünket ahelyett, hogy szolgálnának, ezek a vezérelvek félrevezethetnek bennünket." MCNAIR: *I. m.*, 185.

6 MCNAIR: *I. m.*, 175. Lásd még N. E. SIMMONS: *Between Positivism and Idealism*, Cambridge Law Journal, 1991, 308.

7 Bécsi egyezmény, 32. cikk. A Hágai Nemzetközi Bíróság megállapította, hogy a bécsi egyezmény 31. és 32. cikke megfelel a nemzetközi szokásjognak. *Lybia versus Chad*, 1994 ICJ Reports, para 41. Lásd még *Restatement (Third) of the Foreign Relations Law of the United States*, § 325, para 1, American Law Institute, 1987.

8 A Római statútum célja és rendeltetése a preambulum alapján:

„Megerősítve azt, hogy a nemzetközi közösség egészét érintő legsúlyosabb bűntettek nem maradhatnak büntetlenül és a hatékony felelősségre vonást nemzeti intézkedésekkel és a nemzetközi együttműködés erősítése révén kell biztosítani;

elhatározva, hogy véget vetnek ezen bűntettek elkövetői büntetlenségének, hogy ezzel elősegítsék e bűntettek megelőzését;

figyelmeztetve arra, hogy minden állam kötelessége a nemzetközi bűntettek elkövetőinek büntetőjogi felelősségre vonása; [...]

hangsúlyozva, hogy a jelen statútummal létrehozott Nemzetközi Büntetőbíróság a nemzeti büntető joghatóságokhoz képest kiegészítő jellegű;

elhatározva, hogy tartósan szavatolják a nemzetközi igazságszolgáltatás tiszteletben tartását és érvényesítését."

9 A 27. cikk teljes terjedelmében így hangzik:

„1. A jelen statútum egyaránt, hivatalos minőségre való tekintet nélkül vonatkozik minden személyre. Különösen az állam- vagy kormányfői tisztséggel, kormány- vagy parlamenti tagsággal, választott képviselői vagy kormányhivatalnoki tisztséggel járó hivatalos minőség semmi esetre sem mentesíti az adott személyt a jelen statútum szerinti büntetőjogi felelősségtől, és mint olyan, nem indokolja a büntetés mérséklését."

2. A nemzeti vagy nemzetközi szabályok szerint a hivatalos minőséggel járó mentességek vagy különleges eljárási szabályok nem akadályozzák a bíróságot az adott személy fölötti joghatóságának gyakorlásában."

10 A 12. cikk (A joghatóság gyakorlásának előfeltételei) előírja:

„1. Az állam, amely a jelen statútum részesévé válik, egyúttal elfogadja a bíróság joghatóságát az 5. cikkben meghatározott bűntettek tekintetében.

2. A 13. cikk (a) vagy (c) bekezdése szerinti esetekben a bíróság akkor gyakorolhatja joghatóságát, ha a következő államok közül egy vagy több részese a jelen statútumnak, vagy elfogadta a bíróság joghatóságát a 3. bekezdésnek megfelelően:

(a) Az az állam, amelynek a területén a kérdéses cselekmény történt, vagy ha a bűntettet hajó vagy légijármű fedélzetén követték el, a hajó lobogója, vagy a légi jármű lajstromozása szerinti állam;

(b) az az állam, amelynek a bűntett elkövetésével vádolt személy az állampolgára.

3.Ha a bíróság joghatóságának olyan állam általi elfogadása szükséges a 2. bekezdés szerinti célból, amely a jelen statútumban nem részes állam, az adott állam a hivatalvezetőhöz benyújtott nyilatkozattal elfogadhatja az adott bűntett tekintetében a bíróság joghatóságát. Az elfogadó állam késedelem és kivétel nélkül a IX. fejezetben meghatározottak szerint együttműködik a bírósággal."

11 A 90. cikk (6) bekezdése nyilvánvalóvá teszi, hogy egy részes állam elsőbbséget adhat egy nem részes állam bírósága kiadatási kérelmének a Nemzetközi Büntetőbírósággal szemben, de csak akkor, ha figyelembe vesz olyan tényezőket, amelyek biztosítják, hogy a teljesített kiadatási kérelem nem vezet büntetlenséghez, például a Nemzetközi Büntetőbíróságnak való utólagos kiadatás, ha a kérelmező állam képtelen vagy vonakodni látszik lefolytatni a vizsgálatot vagy az eljárást.

90. (6) „Azokban az esetekben, amikor a 4. bekezdés alkalmazandó, de a megkeresett állam nemzetközi kötelezettsége alapján a jelen statútumban nem részes államnak adja ki a kiadni kért személyt, a megkeresett állam dönti el, hogy a bíróságnak adja át, vagy a megkereső államnak adja ki az érintett személyt. Döntésének meghozatala során az ügy minden körülményét figyelembe veszi, ideértve, de nem kizárólag:

(a) a kérelmek időbeli sorrendjét;

(b) a megkereső állam érdekeit, különösen adott esetben azt, hogy a területén követték el a bűntettet, valamint a sértettek és a kiadni/átadni kért személy állampolgárságát; és

(c) azt a lehetőséget, hogy a megkereső állam a későbbiekben átadja a bíróságnak az érintett személyt."

12 Wirth elmagyarázza, hogy ha egy, a fegyveres erők státuszát érintő egyezményt a Római statútum előtt írt alá egy állam, „úgy kell értelmezni, hogy figyelembe veszik »a nemzetközi jognak bármely idevágó szabályát« [idézet a Bécsi egyezmény 31. cikk (3) bekezdés c) pontjából]. Ezek között a szabályok között van maga a Római statútum is. Az az állam, amely részes állam a fegyveres erők státuszát érintő valamely egyezményben, de a Római statútumban nem, tudomással kell bírjon a másik állam statútum szerinti kötelezettségeiről. Azon kívül a fegyveres erők státuszát érintő egyezményekben, de a statútumban nem részes állam nem feltételezheti, hogy a mindkét szerződésben részes állam meg kívánta szegni a statútum szerinti (és esetleg a genovai jog és a népirtási egyezmény szerinti) kötelezettségeit, miszerint nem támaszt akadályt a bíróság elé hivatalos bíráskodási jogkörének gyakorlásakor. Így tehát, hacsak nincsen kifejezetten ellenkező értelmű rendelkezés, a fegyveres erők státuszát érintő egyezményeket *bona fide* kell értelmezni, és olyan módon, amely a Római statútumból fakadó minden kötelezettséget tiszteletben tart. Tehát a részes államtól elvárható, hogy a jelentős bűntettek feltételezett elkövetőit kiszolgáltassa a bíróságnak." Steffen WIRTH: *Immunities, Related Problems, and Article 98 of the Rome Statute*, Criminal Law Forum, 2002, 21. Lásd még Gennady M. DANILENKO: *ICC Statute and Third States*, in *The Rome Statute of the International Criminal Court. A Commentary 1887–1888*, eds. Antonio CASSESSE, Paola GAETA, John R. W. D. JONES, Oxford, Oxford University Press, 2002, 34; Bert SWART, Goran SLUITER: *The ICC and International Criminal Co-operation*, in *Reflections in the International Criminal Court. Essays in Honour of Adriaan Bos*, eds. Herman A. M. von HEBEL, Johan G. LAMMERS, Jolien SCHUKKING, The Hague, TMC Asser Press, 1999, 121; Jordan J. PAUST: *The Reach of ICC Jurisdiction Over Non-Signatory Nationals*, Vanderbuilt Journal of Transnational Law, 2000, 1.